

Módszertani megjegyzések

A 2011. augusztusi adatok alapján készült sajtóközleményben - az Európai Központi Bank gyakorlatának megfelelően - bevezetésre került két új táblázat, amelyek bemutatják a háztartásokkal és nem pénzügyi vállalatokkal kötött hitel- és betétszerződések kamatait és új szerződéses értékeit. Ennek megfelelően a közlemény szerkezete is módosult: a közlemény első fele a háztartásokkal, második fele a nem pénzügyi vállalatokkal kötött szerződéseket mutatja be.

A sajtóközlemény részét képező Grafikonkészletben található ábrák minden esetben az adott hónapban újonnan kötött hitel- és betétszerződések értékével súlyozott havi átlagos hitelköltség mutatót és havi átlagos kamatlábat, továbbá az új szerződések értékét tartalmazzák.

Az MNB a 2006. évtől kezdődően az adatszolgáltatói terhek mérséklése céljából mintavételes technikát alkalmaz az adatszolgáltatói kör megállapításánál. A minta kiválasztásának alapjául az adatszolgáltatói populáció homogén rétegekre való felbontása szolgált. A közleményben közölt új szerződéses adatok az adatszolgáltatásra kijelölt mintában szereplő hitelintézetek megfelelő adatainak az összegzéséből származnak. A mintában szereplő hitelintézetek összesített mérlegfőösszege a bankrendszeri összesített mérlegfőösszegnek több mint 95%-át teszi ki. Ennek eredményeképpen megváltozott az adatszolgáltatói kör összetétele és csökkent az adatszolgáltatók száma. Az adatszolgáltatói kör változása az átlagkamatlábak alakulását általában nem befolyásolta, csak azon konstrukciók esetében (pl. 10 éven túli lejáratú lakáscélú hitelek), ahol 2005-ben kevés számú adatszolgáltató jelentett egymástól jelentős mértékben eltérő adatokat. Itt az adatszolgáltatói kör változása felerősítette az összetétel-változás hatását.

A sajtóközleményben a hitelintézetek által a nem pénzügyi vállalatokkal (S.11) valamint a háztartásokkal (S.14) szemben alkalmazott hitel- és betéti kamatlábak, valamint teljes hiteldíj-mutatók; továbbá az ezen szektorok részére nyújtott hitelek, valamint a tőlük elfogadott betétek új szerződéseinek összesített értékei szerepelnek. A kamatstatisztika esetében a „háztartások”-ba a háztartások szektora (S.14) mellett beleértjük a háztartásokat segítő nonprofit intézmények szektorát (S.15) is. A hitelintézetek körébe tartoznak a lakástakarékpénztárak is, amelyek alacsony kamatlábú betéteket fogadnak el a háztartási és nem pénzügyi vállalati ügyfelektől, és a piaci szintnél lényegesen alacsonyabb kamatozású – lakáscélú – hiteleket nyújtanak.

A háztartások fogyasztási és lakáscélú hitelei esetében közöljük a tőketörlesztésen felül adódó összes fizetési kötelezettséget magába foglaló hitelköltség-mutatót (THM) is. Az MNB által közölt hitelköltség-mutató számítási szabálya megegyezik a teljes hiteldíj mutató számításáról, meghatározásáról és közzétételéről szóló mindenkor hatályos Korm. rendeletben meghatározott teljes hiteldíj mutatóéval, de futamidőtől függetlenül minden fogyasztási és lakáscélú hitelre kiterjed.

A közleményben publikált átlagkamatlábak és teljes hiteldíj-mutatók képzése többlépcsős folyamat, az aggregálási szinteket a következő táblázat szemlélteti:

Aggregálási (átlagképzési) szintek	Aggregálási (átlagképzési) szint megnevezése	Ki végzi az aggregálást?
4	Adatszolgáltatókra képzett átlagos kamatláb	Magyar Nemzeti Bank
3	Az adatszolgáltató összes termékének átlagos kamatlába (pl. fogyasztási hitel)	adatszolgáltató
2	Egy termék átlagos kamatlába (pl. áruvásárlási hitel)	adatszolgáltató
1	Egyedi szerződés kamatlába	adatszolgáltató

Az átlagos kamatláb változását az egyedi kamatlábak változása és az összetétel megváltozása együttesen okozza.

A fenti táblázat mutatja, hogy az MNB-nek jelentett kamatlábak is átlagkamatlábak, tehát az MNB csak az adatszolgáltatónkénti átlagkamatlábakra tudja szétválasztani a tényleges kamatláb-változás és az összetétel-változás hatását. A legfelső aggregálási szinten kapott kamatláb-változás tehát csak azt jelenti (amennyiben az MNB nem rendelkezik kiegészítő információval), hogy az adatszolgáltatónkénti átlagkamatlábak módosulása okozta a bankrendszeri szintű átlagkamatláb megváltozását. Az egyes adatszolgáltatóknál az átlagkamatláb azonban szintén változhat összetétel-hatás következtében, vagyis amiatt, hogy a konstrukciók között és/vagy az egyes konstrukciókon belül arányeltolódás van. Az egyes adatszolgáltatóknál történt összetétel-változás illetve a tényleges kamatláb-változás mértékéről az MNB-nek általában nincs információja. Az ún. összetétel-hatás különösen akkor befolyásolhatja jelentősen az átlagos kamatlábat, ha az ügyletek száma alacsony.

Ha a Grafikonkészlet háztartásokra vagy nem pénzügyi vállalatokra vonatkozó valamely ábráján szakadás tapasztalható, azaz egy időszakra szerződéses összeget és kamatlábat/THM-et sem publikálunk, akkor ez azt jelenti, hogy kevesebb mint három adatszolgáltató jelentett adatokat az adott konstrukcióra. A legalább három adatszolgáltatóra vonatkozó szabály azt biztosítja, hogy az egyedi adatokat senki se tudja beazonosítani a statisztikai publikációkban.

A Grafikonkészletben található ábrák abban az esetben nem tartalmazzák a szezonálisan igazított új szerződések értékét, amikor a külső körülmények, mint például a pénzügyi válság hatására az idősorok viselkedése oly mértékben megváltozik, hogy a szezonális igazítás nem ad értelmes eredményt. Az átlagos kamatláb nem tartalmazza a rossznak minősített hitelek kamatlábat.

A lakáscélú hitelek súlyozott átlagkamatlába tartalmazza a piaci kamatozású és az államilag támogatott hitelek adatait. Az államilag támogatott hitelek kamatlába az állami támogatás mértékét is tartalmazza 2009. júniusig, de az állami támogatást 2009. július 1-jével megszüntette a kormány. Az adatszolgáltatók az eszközoldali kamattámogatásos hitelek kamatlábat úgy korrigálták, hogy az ügyfelekkel szemben felszámított kamatlábhoz hozzáadták az állami támogatás mértékét. A forrásoldali kamattámogatásos hitelek esetében a hitelek futamidejéhez legközelebb eső állampapír-piaci referenciahozam és a kapott bankközi forrás kamatlábjának különbségét számították hozzá az ügyfelekkel szemben felszámított kamatlábhoz. A lakáscélú hitelek kamatlába így függött a pénz- és tőkepiaci hozamok változásától is. 2009. október 1-jével a kormány újra elindította az államilag támogatott lakáscélú hitelek felvételének a lehetőségét, így az államilag támogatott hitelek kamatlába megint tartalmazza az állami támogatás mértékét.

A hitelek új szerződéses adatai esetében 2003. januártól az eredeti lejárat szerinti bontás helyett a kamatfixálás szerinti bontást alkalmazzuk. A kamatfixálás azt jelenti, hogy a hitelszerződésben mennyi időre rögzített előre a kamatláb. A "változó kamatozás vagy legfeljebb 1 éves kamatfixálás" kategóriába kerül az összes változó kamatozású hitel, valamint a fix kamatozású hiteleknek az a része, ahol a kamatlábat az eredeti szerződésben legfeljebb egy évre rögzítik.

Az egyedi hitelek forintösszegének átszámítása euróra a hónap utolsó napján érvényes MNB középárfolyamon történik.

A jegybanki alapkamatláb 2007. január 9-étől a kéthetes futamidejű MNB-kötvények hozamával egyezik meg, mivel az MNB ettől az időponttól megszüntette a kéthetes lejáratú jegybanki betét elfogadását, és helyette irányadó eszközként kéthetes futamidejű MNB-kötvényeket bocsát ki.

Az új szerződések értékeit szezonálisan igazítjuk azoknál a termékeknél, ahol a szezonális igazítás eredményesen végrehajtható. A közlemény szövegében 2010. márciusig a szezonálisan igazított adatokról írunk, amennyiben van szezonálisan igazított adat. 2010. áprilisra vonatkozó és azt követő időszakokban, a közleményben az eredeti szerződéses adatokról írunk minden deviza esetében mindaddig, amíg a szezonális igazítások értelmezhető eredményt nem adnak.

Állami áthidaló hitelnek nevezzük a 2009. IV. törvény alapján az állam készfizető kezessége mellett nyújtott 0% kamatozású forint hiteleket, amelyek célja az adósok fizetési képességeinek fenntartása. A háztartási szektor forint lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitelei 2009. decembertől nem tartalmazzák az állami áthidaló hitelek új szerződéseinek adatait, mert a fentiek miatt ezen hitelek nem tekinthetők a hitelpiacot bővítő ügyleteknek.

A háztartási és a nem pénzügyi vállalati hitelek új szerződéseit 2010. februártól nem tartalmazzák az egyéb átstrukturált hitelek sem. A módszertani változás oka ugyanaz, mint az állami áthidaló hitelek esetében. E korrekció miatt a szabad felhasználású svájci frank jelzáloghiteleknél az új szerződéses értékek és átlagos hitelköltség mutatók a 2009. szeptember - 2010. január időszakban, az euro személyi hiteleknél a 2009. július - 2010. január időszakban becsült adatokat tartalmaznak.

A devizában folyósított lakáscélú, szabad felhasználású, személyi és gépjármű hitelek esetében 2008. decembertől a folyamatosan csökkent szerződésértékek miatt az átlagos hitelköltség mutató számos egyedi hatást tartalmazhat, így nem feltétlenül tükrözi a piaci körülményeket, ezért az 1 milliárd forint alatti új szerződéses értékek esetében nem publikáljuk az adott havi átlagos hitelköltség mutató értékét.

2010. augusztus 14-től életbe lépett a 2010. évi XC. törvény, melynek értelmében tilos jelzálogot bejegyezni a devizahitelekre. Ennek hatása 2010. szeptembertől tükröződik a devizahitelezés csökkenésében. A háztartásoknak nyújtott új devizahitel kibocsátás nullánál nagyobb értékét, a korábban folyósított devizahitelek kiváltásának lehetősége magyarázza.

A devizahitelek jogszabályi változása miatt 2011. januártól a sajtóközleményünkben a háztartások által felvett devizahitelek új szerződéses értékét és átlagos hitelköltség mutatóját az ábrakészletben nem publikáljuk és sajtóközleményünkben sem elemizzük. A háztartásoknak nyújtott lakáscélú, szabad felhasználású jelzáloghitelek, valamint személyi hitelek esetében a forint és devizahitelek új szerződéseinek összehasonlíthatósága érdekében az ábrakészletben egy ábrát továbbra is bemutatunk, ahol látható az egyes instrumentumok esetében a forint és devizahitelezés mértéke.